

Inicjatywy lokalne – szansą na nowe postrzeganie obszarów wiejskich

Anna Podolska, Iwona Orzechowska-Szajda

Local Initiatives –
Changing How
Rural Areas are
Perceived

Słowa kluczowe: obszary wiejskie, inicjatywy lokalne, wielofunkcyjność obszarów wiejskich, transformacje wsi, turystyka

Wprowadzenie

Zdecydowaną większość powierzchni Polski zajmują obszary wiejskie, które stanowią około 93% kraju. W krajobrazie otwartym można nadal zauważyć, iż przeważa rolnicze bądź leśne użytkowanie terenu, a w jego zagospodarowaniu, głównie w pobliżu aglomeracji miejskich, funkcję rolniczą wypierają inne dziedziny niezwiązane bezpośrednio z rolnictwem.

Współczesna polska wieś ztraca pomalą swój pierwotny rolniczy charakter. Ogólna liczba gospodarstw rolnych do 2007 roku zmniejszyła się o prawie 200 tys. [Poczta 2010]. Ludność wiejska szuka zatrudnienia w innych dziedzinach. Czasami miejsca pracy zapewnia miasto leżące w bezpośrednim sąsiedztwie, innym razem sama wieś staje się dla nich miejscem zatrudnienia. Obszary wiejskie stają się wielofunkcyjne, rozwijają się w kierunku usług, handlu, przemysłu czy turystyki. Coraz częściej wsie tworzą również oferty skierowane na zewnątrz. Tworzone są zagrody agroturystyczne, które dotyczą indywidualnych gospodarstw, ale również powstają atrakcje angażujące całą miejscowość.

Tradycyjne osadnictwo wiejskie o często zwartym, skupionym cha-

rakterze poprzez szybko postępujące procesy urbanizacji żywiłowo i zasadniczo ulega zmianom. W warunkach transformacji dochodzi do zmian tradycyjnych przestrzeni wiejskich w wielofunkcyjne ośrodki. Osiedla wiejskie stają się jednocześnie miejscem zamieszkania, pracy i wypoczynku, w którym można zauważyć znaczący wzrost integracji społecznej oraz poprawiającej się jakości życia.

Duży wpływ na codzienne życie mieszkańców obszarów wiejskich mają zmniejszenie znaczenia rolnictwa oraz zanikanie tradycyjnego wiejskiego stylu życia. Spowodowane jest to wzrostem liczby migracji osób z miasta na wieś, a także zwiększenia się mobilności samych mieszkańców wsi [Halamska 2009]. Następnym zmian zachodzących na obszarach wiejskich jest znaczący wzrost terenów zabudowanych, często o charakterze rozproszonym, co prowadzi do dysharmonii zwartości osiedli wiejskich, a także kurczenie się terenów otwartych, mogących stanowić miejsca wspólne we wsi.

Jedno jest pewne – wygląd obszarów wiejskich nieustannie ulega znaczącym zmianom, a tym samym zmienia się również mentalność społeczności wiejskiej, która staje się coraz bardziej świadoma, potrafi stworzyć ciekawą ofertę dla swojej miejscowości i jednocześnie wpływa na poprawę jakości życia lokalnej społeczności. Ich działania mają na celu ożywienie potencjału obszarów

Key words: rural area, local initiatives, multi-functional rural development, rural transformation, tourism

Introduction

The vast majority of land in Poland is occupied by rural areas, accounting for about 93% of the country. Looking across rural landscapes, agricultural or forest areas continue to outweigh other land uses, but in the countryside, especially near urban areas, agricultural functions are being replaced by other types of development not directly associated with agriculture. The contemporary Polish village is slowly losing its original farm character. By 2007, the total number of agricultural farms had decreased by almost 200.000 [Pocza 2010]. Rural inhabitants are seeking employment in other fields. Sometimes jobs can be found in cities in adjacent areas, sometimes the village itself becomes a place of new employment. Rural areas are becoming multi-functional, expanding into services, trade, industry or tourism. Increasingly, villages are coming up with offers directed to the outside. Agro-tourism is being adapted on individual farms, but it is also starting to involve entire village communities.

Traditional villages in the country are taking on a denser character and undergoing substantial changes from the rapidly growing processes of urbanization. These transformations

are causing traditional rural areas to turn into multi-functional centers. Village neighborhoods have simultaneously become a place of residence, work, and recreation, which can be seen by significant increases in social integration and improved standards of living.

There is a great impact on everyday life for residents in rural areas from the decreasing importance of agriculture and the disappearance of traditional rural ways of life. This has been caused by the growth in migration of people from the city to the country and the increased mobility of rural inhabitants [Halamska 2009]. Another change that continues in country areas is a dramatic increase in real estate developments, often sprawling ones, which leads to disharmony in the spatial arrangement of rural neighborhoods and shrinks open rural spaces which served as common village areas.

One thing is certain – the image of rural areas has undoubtedly changed, also leading to a change in the outlook of rural residents, who are becoming increasingly aware of how to set up attractions that improve the standard of living for the local community. Local efforts are being made to revitalize rural areas by promoting local tourist attractions.

Materials and methods

Village revitalization has played an important role in recent years in

developing not only local but also regional rural areas. This is mainly associated with economic aspects of village life and an improved standard of living. In addition, there are also important issues related to the quality of life, that which fulfills the non-material and social needs of the entire rural community.

A program of village renewal entails comprehensive steps to meet the overall strategy of village development, taking into account various aspects like maintaining local identity, and cohesively integrating village space and harmonizing basic functions: residential, economic, and recreational.

A very important part of the process of village renewal is to significantly change the process of thinking of local residents. This consists of challenging village residents into action from being passive recipients into creative founders who take responsibility for their village and the local community. Residents who are engaged bring with them positive changes. In rural areas, not only are there new cultural or recreational sites but more importantly activities which widen social participation, improve self-esteem and in a meaningful way have the effect of raising the quality of life in the village.

The essence of renewal initiatives is to take responsibility for one's immediate environment and the future of one's community.

wiejskich poprzez wyeksponowanie zasobów wsi.

Materiały i metody

W ostatnich latach znaczącą rolę w rozwoju zarówno lokalnym, jak i regionalnym obszarów wiejskich odgrywa odnowa wsi. Przede wszystkim koncentruje się ona w obrębie ekonomicznego bytu wsi, ale również na warunkach materialnych życia mieszkańców. Oprócz tego bardzo istotne są zagadnienia dotyczące jakości życia, wynikające z pozamaterialnych i społecznych potrzeb całej społeczności wiejskiej.

Cechą odnowy wsi są kompleksowe działania polegające na uzgodnieniu i realizowaniu całościowej wizji rozwoju wsi, biorące pod uwagę różne aspekty, tj. zachowanie tożsamości i integralności przestrzennej miejscowości oraz zharmonizowanie podstawowych funkcji: mieszkalnej, gospodarczej, a także rekreacyjnej i wypoczynkowej.

W procesie odnowy wsi istotnym działaniem jest zasadnicza zmiana mentalności mieszkańców wsi. Polega ona na prowokowaniu do działania samych mieszkańców, którzy z pasywnego odbiorcy stają się kreatywnym twórcą biorącym odpowiedzialność za swoją miejscowość i jej społeczeństwo. Aktywizacja mieszkańców niesie ze sobą same pozytywne zmiany. Na terenach wiejskich powstają nie tylko nowe obiekty kulturalne czy rekreacyjne,

ale co ważne, działania zmierzające w ich zakresie zwiększają integralność mieszkańców, odbudowują tożsamość i w znaczący sposób wpływają na podniesienie standardów życia na wsi.

Istotą programu jest wzięcie odpowiedzialności za swoje bezpośrednie otoczenie oraz za przyszłość swojej społeczności.

Metodyka zastosowana w niniejszej pracy polega na ustaleniu i podjęciu problemów istotnych dla określonej społeczności wiejskiej. Społeczność lokalna przedstawiona została jako przedmiot i pole badań, a przestrzeń wiejska jako nieodłączny element jej funkcjonowania.

Społeczność wiejska coraz częściej zaczyna dbać o własną przestrzeń życiową. Tworzona oferta nie tylko służy poprawie jakości życia mieszkańców, ale również staje się atrakcyjna dla potencjalnych turystów. Jej kształtowanie odbywa się w kilku fazach:

- Dbałość o własne posesje, które coraz częściej stają się wizytówką wsi. Dotyczy to nie tylko budynków, ale również zieleni, przede wszystkim przedogródków – niewielkich przestrzeni zielonych znajdujących się na terenach prywatnych, w bezpośredniej linii pomiędzy ulicą a budynkiem mieszkalnym. W ostatnich latach znacząco wzrosła świadomość społeczności wiejskiej przejawiająca się dbałością o własne posesje. Dobrym przykładem może być wieś Pęgów położona w powiecie trzebnickim, w której powstał szlak

najpiękniejszych ogrodów (ryc. 1, 2) wraz z wydanym przewodnikiem oprowadzającym po poszczególnych punktach wyznaczonej trasy napisanym przez J. Ryznara [2010], jednego z mieszkańców wsi. Jest to wieś typowo podmiejska i niestety ze względu na bliskie sąsiedztwo z dużym miastem, jakim jest Wrocław, znaczny procent ogrodów wzorowany jest na ogrodach miejskich charakteryzujących się nisko przystrzyżonym trawnikiem zajmującym przeważającą część powierzchni ogrodu oraz roślinami zimozielonymi, będącymi elementem dekoracyjnym przez cały rok i niewymagającymi dużego nakładu przy pielęgnacji; duży procent stanowią również ogrody mieszane, tradycyjnych jest natomiast niewiele. Niemniej społeczność Pęgowa dba o wizerunek wsi, a motywacją jest dla nich chęć bycia rozpoznawalnym jako wieś tematyczna – wieś ogrodów.

- Dbałość o tereny wspólne, należące do gminy, które odgrywają ogromny wpływ na wizerunek miejscowości i służą integracji mieszkańców. Można do nich zaliczyć: place wewnątrz wsi (Chobienia, gm. Rudna) (ryc. 3), place przy kościołach, świetlicach (Granica w gm. Strzegom), obiektach handlowych, usługowych czy gastronomicznych (Smardzowice, gm. Jerzmanowa), tereny boisk sportowych (Rudzica, gm. Siekierzyn, Smardzowice, gm. Jerzmanowa) (ryc. 4), parki podworskie, stawy lub tereny nadrzeczne (Przesieka, gm. Podgórzyn). Właściwe

Ryc. 1, 2. Szlak najpiękniejszych ogrodów we wsi Pęgów (fot. A. Podolska)

Fig. 1, 2. Sign for the most beautiful garden in the village of Pęgów (photo by Anna Podolska)

The methodology used in the following article consisted of identifying and describing relevant problems for selected rural communities. Local residents were introduced to and asked to participate in the study, and rural areas were studied as integral elements of rural enterprise.

Rural society is increasingly starting to take care of its own sphere of influence. Creating a business offering serves not only to improve the quality of life of the local residents but also creates a potential tourist attraction. Putting together a business offering involves a few stages:

- Looking after one's own property which increasingly becomes part of the image of the village. This applies not only to buildings, but also to green spaces, especially front garden strips – the small patches of greenery found in front of private property that is a direct line between the street and the residential building. In recent years, there has been a great increase in the community awareness of village residents, which can be seen in how private property is being kept in better condition. A good example is the village of Pęgów, located in the municipality of Trzebnica, which was recognized for having the most beautiful garden in a published local

tourist guide along a selected route that was written by J. Ryznar [2010], a local resident. This is a typical semi-rural village which unfortunately, due to the proximity to a city as large as Wrocław, has seen a large proportion of gardens patterned after city-style yards characterized by a predominant patch of closely trimmed grass and evergreen trees that are year-round decorative elements requiring little care; a large number of gardens have a mixed character, while traditional village gardens are becoming more scarce. The Pęgów community, however, cares about its image and wishes to be known as a village with a theme – country gardens.

- Looking after common areas which belong to the municipality and have a large impact on the image of the village serves to integrate local residents. Included in this would be: village squares, for example, like the ones in Chobienia in the municipality of Rudna; church courtyards; village nurseries like in Granica in the municipality of Strzegom; retail areas, service areas or restaurants like in Smardzowice in the municipality of Jerzmanowa; manor estates, ponds or riverside areas like in Przesieka in the municipality of Podgórzyn. Well-designed common areas reflect on the

image of the village and give a feeling of spaciousness. These areas serve to integrate all age groups of the local community by providing passive or active recreation. These places are needed to maintain local traditions, develop skills and interests, organize local festivals, harvest festivals or other local holidays that are meaningful for a particular village.

- promotion of one's town or village by maintaining local traditions and producing local products – thanks to the regional competition organized for the past 10 years by DODR in Wrocław called "Our Culinary Heritage," which has recognized over 500 regional products and approximately 50 local dishes including: pierogi by Jan Wyżykowski from Sieroszowice; kopytka dumplings from Potasznia; stork's feet biscuits from Radostów Średni; local seasonal holidays to celebrate the Polish names day feasts of Henryk, Henryka, and the village of Henryków Lubański and Pancake day from Henryków Lubański; village themes like Podgórkę – the Land of Fairytales and Bicycles, Sierakowo – the Hobbit Village, Pęgów – the Strawberry Village; and explorers' expeditions in Bagno, Kuraszków, Wierzowice Małe.

Ryc. 3. Zagospodarowanie dawnego rynku w Chobieni (fot. A. Podolska)

Fig. 3. Current use of a former market square in Chobienia (photo by Anna Podolska)

zagospodarowanie miejsc wspólnych rzutuje na wizerunek wsi i powoduje odczucie ładu przestrzennego. Służą one integracji społeczności wiejskiej w każdym wieku poprzez umożliwienie im biernego bądź aktywnego wypoczynku. Są to miejsca istotne do podtrzymywania tradycji, rozwijania umiejętności i zainteresowań, organizowane są na nich festyny, dożynki bądź inne święta lokalne ważne dla konkretnej wsi.

● Promowanie własnej miejscowości, poprzez podtrzymywanie tradycji, tworzenie produktów lokalnych (dzięki organizowanemu od 10 lat przez DODR we Wrocławiu wojewódzkiemu konkursowi „Nasze Kulinarne Dziedzictwo” zidentyfikowano ponad 500 produktów regionalnych oraz około 50 potraw lokalnych, m.in.: pierogi Jana Wyżykowskiego – Sieroszowice, kopytka – Potasznia, bocianie łapy – Radostów Średni), cyklicznych świąt lokalnych (Ogólnopolskie imieniny Henryki, Henryka i Henrykowa Lubańskiego oraz Dzień Placka – Henryków Lubański), wiosek tematycznych (Podgórci – Kraina Bajek i Rowerów, Sierakowo – Wioska Hobbitów, Pęgów – Wieś truskawkowa) (ryc. 5), wypraw odkrywców (Bagno, Kuraszków, Wierzowice Małe) (ryc. 6) itp.

Wyniki

Celem polityki UE jest wspieranie trwałego, zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Prze-

plata się to z kształtowaniem wielofunkcyjności wsi. Trwałość odnosi się do potencjału obszarów wiejskich, wielofunkcyjność natomiast do charakteru i rodzajów prowadzonej działalności. Można wyróżnić trzy grupy instrumentów, które mają za zadanie służyć rozwojowi terenów wiejskich:

- bezpośrednio związane z rolnictwem; dotyczą one sfery produkcyjnej gospodarstw i wspierają możliwości realizacji rozwoju zrównoważonego w zakresie celu ekonomicznego,
- wspierające ochronę środowiska,
- związane z rozwojem życia społecznego lokalnych środowisk wiejskich, a zwłaszcza wspierania poprawy jakości życia na wsi.

Instrumenty te mają odzwierciedlenie również w polskiej polityce rozwoju obszarów wiejskich rozpisanej na lata 2007–2013 (PROW

2007–2013). Można w niej wyróżnić trzy osie:

Oś 1. Gospodarcza – „poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego”. Polega ona na upowszechnianiu wiedzy i poprawie potencjału ludzkiego, restrukturyzacji i rozwoju kapitału rzeczowego oraz wspieraniu innowacji, a także poprawy jakości produkcji i produktów rolnych.

Oś 2. Środowiskowa – „poprawa stanu środowiska i terenów wiejskich”. Ukierunkowana jest ona na zrównoważone użytkowanie gruntów rolnych i leśnych.

Oś 3. Społeczna – „poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz wsparcie dywersyfikacji gospodarki wiejskiej”. Dotyczy ona dostarczenia podstawowych usług dla ludności, a także odnowy wsi i zachowania jej dziedzictwa kulturowego.

Ryc. 4. Teren rekreacyjny przy boisku sportowym w Rudzicy (fot. A. Podolska)

Fig. 4. Recreational area near a sports field in Rudzica (photo by Anna Podolska)

Results

The policies of the EU are to support sustainable development in rural areas. Inherent in this is transformation to a multi-functional village. Long-term sustainability refers to the potential of a rural area while multi-functionality refers to the style and type of initiatives that are undertaken. There are three types of measures which can aid in rural development:

- directly related to agriculture, which affect agricultural production and support opportunities to achieve sustainable development from an economic standpoint,
- support protection of the environment,
- aid in the development of local community life in rural areas by supporting improved quality of life in the country.

These measures are reflected in the Polish policies of rural development drawn up in 2007–2013 (PROW 2007–2013). Three aspects can be delineated:

1. Economy – “improvement in the market competitiveness of agriculture and forestry”. This involves distributing information and raising human potential, restructuring and capital development, supporting innovation, improving production quality and agricultural products.

2. Environmental – “improvement of the environment and rural areas”. This is directed toward sustainable use of agricultural lands and forests.

3. Societal – “improvement in the quality of village life and diversification of the rural economy”. This refers to delivering basic services to people, village renewal and preserving cultural heritage.

Rural tourism

Tourism in Poland is currently the fastest growing branch of the economy [Sawicki, Mazurek-Kusiak 2010], as a result it can be seen as one of the main opportunities for developing rural areas. Thanks to investors and their interest in rural development, many regions have

achieved real benefits and significant economic progress [Alejziak 1999]. W. Musiał [2005] defines rural tourism as a type of recreation that takes place in the country involving various types of leisure activities connected with nature, hiking, healthy tourism, sightseeing, culture and ethics, all while taking advantages of local resources and attractions. The key elements of tourism products include spatial design, landscape, architecture, indoor facilities, folklore, crafts, regional cuisine and foodstuffs, local festivals, agricultural techniques and livestock farming [Cichowska 2011].

Ryc. 5. Pęgów – wieś truskawkowa (fot. A. Podolska)

Fig. 5. Pęgów – the Strawberry Village (photo by Anna Podolska)

Turystyka wiejska

W Polsce turystyka jest obecnie najszybciej rozwijającą się dziedziną gospodarki [Sawicki, Mazurek-Kusiak 2010], w związku z czym można ją uznać za jedną z głównych szans rozwoju obszarów wiejskich. Dzięki inwestycjom i zaangażowaniu w jej rozwój wiele regionów osiągnęło pewne korzyści oraz znaczny postęp gospodarczy [Alejsiak 1999]. W. Musiał [2005] określa ją jako formę rekreacji odbywającą się na obszarach wiejskich, która obejmuje różnorodne rodzaje aktywności rekreacyjnej związanej z przyrodą, wędrówkami, turystyką zdrowotną, krajoznawczą, kulturową i etniczną, wykorzystując jednocześnie zasoby i walory wsi. Trzonem produktu turystycznego są m.in. układy przestrzenne, krajobraz, architektura, wyposażenie wnętrz, folklor, rękodzieło, żywność i kuchnia regionalna, święta lokalne, techniki uprawy i hodowli bydła [Cichowska 2011].

Tereny wiejskie stanowiące znaczną część Dolnego Śląska odgrywają dużą rolę w turystyce całego regionu. Rozwój turystyki wiejskiej uzależniony jest od wielu czynników. Jednym z najistotniejszych jest atrakcyjność walorów turystycznych terenu, która kształtuje strukturę i kierunek ruchu turystycznego. Turystykę związaną z obszarami wiejskimi tworzą wszelkie formy usługowe świadczone na rzecz turystów. Formą odpoczynku bazującą na walorach wsi, głównie rolnictwa, jest

agroturystyka. Angażuje ona w tym przypadku tylko jedno gospodarstwo, które czerpie z jej funkcjonowania pewne korzyści materialne. Innym sposobem odpoczynku na wsi są ekomuzea. Stanowią one otwarte muzeum tematyczne, którego obiekty i eksponaty, rozproszone w terenie, tworzą „żywą” kolekcję obrazującą wartości przyrodnicze i kulturowe regionu oraz dorobek jego mieszkańców. Przyroda, kultura i historia są prezentowane wspólnie, w miejscu ich naturalnego występowania (www.ekomuzea.eko.org.pl) innym sposobem rozwoju turystycznego obszarów wiejskich są wioski tematyczne, które szerzej przedstawione zostaną w dalszej części artykułu.

W obecnych czasach nie można zawęzić się wyłącznie do jednej formy turystyki wiejskiej. Możemy wśród niej wydzielić trzy rodzaje (PROW 2007–2013):

- turystyka na terenach wiejskich; stanowią ją wszelkie formy turystyki, jakie odbywają się na wsi. Jej główny cel to przeciwdziałanie sobie wiejskiego i miejskiego stylu życia,
- turystyka związana z rolnictwem; stanowią ją wszelkie formy turystyki związane ze środowiskiem rolniczym. Można tutaj zaliczyć przejawy miejscowej tradycji, reprezentowane przez różne formy aktywności, tj. festyny, święta lokalne, rolnicze i kościelne oraz zachowane tradycje i zwyczaje,
- agroturystyka; należą do niej wszelkie formy wypoczynku

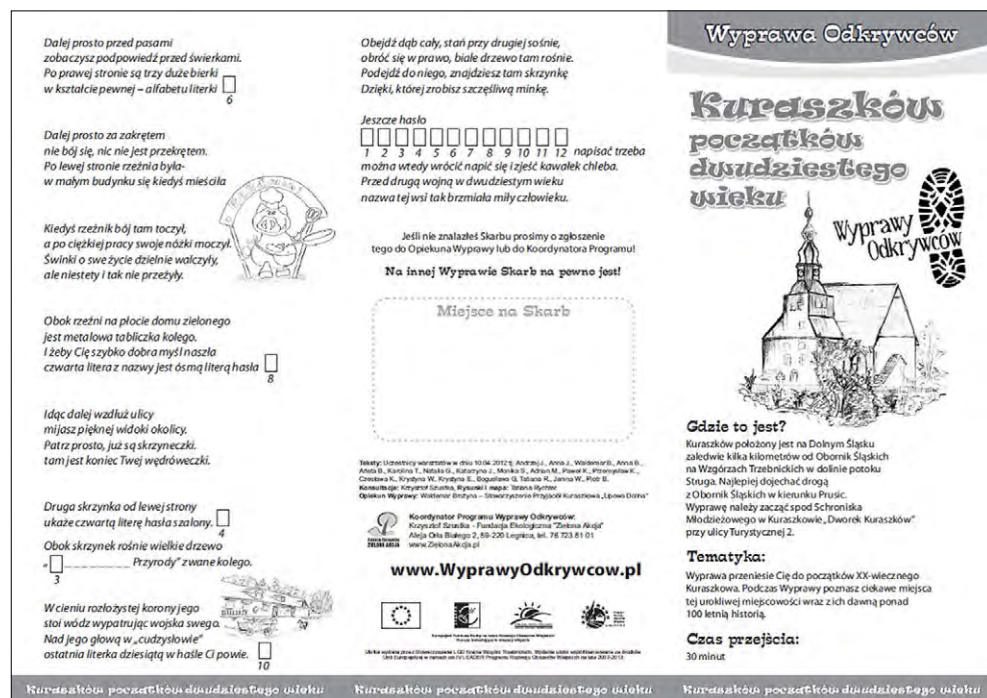
organizowane bezpośrednio w gospodarstwie wiejskim i są związane z jego otoczeniem przyrodniczym, produkcyjnym bądź usługowym. Dużą atrakcją stanowią tu produkcja rolna i hodowla zwierząt, które kreują istotny produkt turystyczny.

Obserwacje dotyczące aktywności gospodarczej w zakresie turystyki, która obraca się w wielu dziedzinach otaczających rolnictwo, wskazują, że stanowi ona alternatywne źródło dochodu, które poprawia byt mieszkańców wsi w momencie spadku opłacalności produkcji rolnej i tym samym pogorszenia się poziomu życia na wsi. Jest ona istotnym czynnikiem wspomagającym polską wieś, której gospodarka rynkowa nie jest w najlepszej sytuacji, co prowadzi do ograniczenia zbytu płodów rolnych wynikających z wysokich kosztów produkcji oraz niskich cen zbytu. Niesie to również za sobą wzrost bezrobocia, ograniczenia szans awansu życiowego młodzieży wiejskiej, a także obniżenie stopy życiowej. W związku z tym poprawa standardu życia na wsi może się odbywać przede wszystkim w sferze pozarolniczej. Jej głównym atutem będą naturalne walory wsi oraz aktywność samych mieszkańców, którzy samodzielnie wytworzą oryginalną ofertę stanowiącą alternatywę do wykorzystania zasobów gospodarstw rolnych przyciągającą na ich tereny potencjalnych turystów.

Od początku lat 90. XX wieku zwiększyło się znacznie zaintereso-

Ryc. 6. Przykładowa wyprawa odkrywców – Kuraszków (materiały z objazdów komisji konkursowej „Piękne i aktywne wsie w Kocich Górach 2012”

Fig. 6. Brochure from an explorers' expedition in Kuraszków (material entered in the competition for "Beautiful and Active Village in Kocich Góry 2012")

Accounting for a large part of Lower Silesia, rural areas play an important role in tourism in the entire region. The development of rural tourism depends on many factors. One of the most important is the attractiveness of the tourist features of an area, which influences the structure and direction of tourist trade. Tourism connected to a rural area can include all types of tourist services. Agro-tourism is a form of recreation based on rural features which are most often agricultural. This type of tourism takes place on individual farms, which derive material benefits from providing all necessary services. Another type of recreation in the country is an eco-museum. This is a museum with a theme whose site and artefacts are features of the landscape, creating a "live" collection that depicts the natural and cultural heritage of the region and the local residents. Nature, culture and history are presented together in their natural habitat (www.ekomuzea.eko.org.pl). Other ways of developing rural tourism are found in villages with different themes, presented in more detail in subsequent pages of this article.

Nowadays, it's not possible to focus simply on one kind of rural tourism. There are three main types (PROW 2007–2013):

- Tourism in rural areas; this includes all forms of tourism available in the countryside. The main aim is to juxtapose rural and city lifestyles;

- Tourism connected with farming; this would be any type of tourism in an agricultural environment. Included here would be local traditions represented by different types of activities like festivals, local agricultural or church holidays or any other celebrated traditions and customs;
- Agro-tourism; this is any type of recreation organized directly on a rural farm and connected with the surroundings of nature, agricultural production or delivery of services. A large attraction is agricultural production and livestock farming, creating a unique tourist product.

Observations on the economic activity associated with many branches of farm-based tourism show that this has become an alternative source of income which improves rural lifestyles, while there has been at the same time, a decline in the profitabil-

ity of farming that is lowering rural standards of living. Agro-tourism has become an important factor supporting Polish villages, when agricultural markets are not in the best conditions, leading to reductions in farm sales as a result of high production costs and low selling prices. There has also been an accompanying increase in unemployment, limiting of employment opportunities for young people, and a drop in the standard of living. Consequently, raising the standard of rural living can occur primarily in non-agricultural areas. The main advantages of this are the natural attractions of the countryside and the activeness of rural inhabitants who come up with original business ideas for taking advantage of farm resources by attracting tourists to their farms.

At the beginning of the 1990's the interest in agro-tourism increased substantially and year by year there has been an increasing number of

wanie agroturystyką i z roku na rok takich gospodarstw powstaje w Polsce coraz więcej (ryc. 7). Ważną rolę w jej rozwoju odegrały działania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizowane za pomocą ośrodków doradztwa rolniczego, które podejmują liczne działania promocyjne.

Polska wieś kryje w sobie duży potencjał, który dotyczy różnych płaszczyzn: gospodarczej, społecznej i rozwojowej. Na obszarach wiejskich mieszka znaczna część społeczeństwa, a przestrzeń przez nich użytkowana stanowi ważny potencjał do rozwijania różnego typu działalności. Działalności korzystnej zarówno dla ludzi, kraju, jak i środowiska naturalnego [Marciniak 2011].

Wśród atrakcji jakie przyciągają na obszary wiejskie rzeszę turystów znajdują się często czynniki, które z punktu widzenia restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa są nieatrakcyjne lub niekorzystne dla rozwoju gospodarczego. Należy do nich m.in. rozproszona struktura osiedleńcza, która w postrzeganiu turystyki stanowi dużą zaletę. Znaczna część respondentów, pytanych w ankietach przeprowadzanych m.in. przez wrocławski DODR, którzy odpoczywają na terenach wiejskich, potwierdza, że najlepiej wypoczywa w gospodarstwach oddalonych od większych skupisk. W funkcjonowaniu turystyki wiejskiej przeważające znaczenie mają czynniki przyrodnicze – naturalne lub krajobrazy, klimat, fauna i flora. Drugą ważną grupą czynników są natomiast atrakcje historycz-

ne, kulturowe, społeczne i sztuczne, których twórcą jest człowiek.

Na terenie Dolnego Śląska wśród wielu ośrodków turystycznych możemy wyróżnić te, które w swojej ofercie utożsamiają się z wiejskim charakterem i eksponują walory dziedzictwa kulturowego. Dużą pomoc stanowią przy tym:

- produkty regionalne i tradycyjne oraz potrawy lokalne,
- rękodzieło – warsztaty, galerie,
- pamiątkarstwo,
- skanseny,
- muzea, ekomuzea, izby regionalne i pamięci,
- regionalne imprezy kulturowe: jarmarki, festyny, dożynki, imprezy kulinarne,
- zabytki,
- wycieczki tematyczne.

Wioski tematyczne

Alternatywą dla obszarów wiejskich stanowiąca istotny element w ożywieniu ich gospodarki są wioski tematyczne. Tworzą one kompleksowy projekt poprzez integrację lokalnej społeczności wokół zagadnień związanych z konkretnym produktem, usługą lub kulturą danego regionu. Poprzez wylansowanie produktu turystycznego mogą przyczynić się do dodatkowych dochodów mieszkańców wsi.

Pierwsze wioski tematyczne na terenie Polski powstały w województwie zachodniopomorskim. Pomysł na ich tworzenie przywędrował do

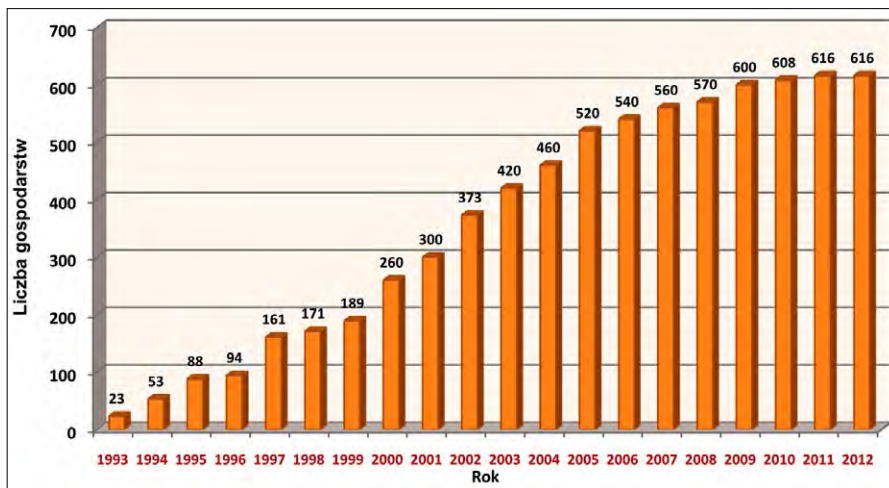
nas z Austrii. Idea ich tworzenia szybko rozprzestrzeniła się na całą Polskę. W akcji tej uczestniczy również Dolny Śląsk, gdzie możemy wyróżnić już kilka wiosek tematycznych, m.in.: Leśną Wieś Zabawy, Wieś Pełną Natury, Wioskę Odkrywców, Wioskę Świętojańską, Wioskę Wiatru, Wioskę Darów Lasu, Wioskę Sześciu Zbóż, a także Wioskę Smaków (konferencja pn. „Wsie tematyczne...”) (ryc. 8).

Czasami pomysł na wioskę jest oczywisty, sama nazwa miejscowości podsuwa tematykę, jak np. w Aniołowie – Wioska Aniołów i w Przygodziczkach – Wioska Przygody. Podobnie jest w miejscowościach odznaczających się tradycjami upraw, hodowli lub rzemiosła, w których specjalizację związaną z rolnictwem i rzemiosłem rozszerza się w kierunku zajęć i zarobków związanych z wiedzą, emocjami i twórczością, np. wsie i miasta kapusty, wina, chleba, oliwy, kowalstwa, stolarstwa [Idziak 2008]. Zwykle jednak kierunek specjalizacji nie jest tak wyraźny i wymaga od mieszkańców znacznego połotu i innowatorstwa. Wówczas pomocne będą różnorodne pytania stawiane między sobą, które dotyczą m.in. elementów wyróżniających wieś obecnie ale również historycznie; osób znanych, bezpośrednio związanych z miejscowością; informacji dotyczących miejscowości; etymologii nazwy wsi; czy istnieją jakieś tradycje związane z jakąś dziedziną rolnictwa itp.

Ich powstanie wiąże się z możliwością poprawy sytuacji mieszkań-

Ryc. 8. Liczba wiosek tematycznych w Polsce. Opracowanie na podstawie <http://www.wioskitematyczne.org.pl/>, http://www.kongres-kultury.pl/arttag-wsie+tematyczne/art-renata_jesionowskazawadzka_kreatywny_region_w_praktyce_wioski_tematyczne_na_obszarze_dzialania_fundacji_prym.html lub http://kongres-kultury.pl/art-wioski_i_trasy_tematyczne.html, <http://www.lubelskie.pl/?pid=2731>, <http://www.wioski.barycz.pl/> i <http://www.wioskizpomyslem.pl>, <http://www.krainarawki.eu/265,wioski-tematyczne.html>, <http://siedzieje.org.pl/index.php?cmd=aktualnosci&opt=pokaz&id=148>, <http://www.nasliwkwymyszlaku.pl/>, <http://www.fir.org.pl/?f=WTNR>

Fig. 8. Number of villages with a theme in Poland. Own elaboration based on: <http://www.wioskitematyczne.org.pl/>, http://www.kongres-kultury.pl/arttag-wsie+tematyczne/art-renata_jesionowskazawadzka_kreatywny_region_w_praktyce_wioski_tematyczne_na_obszarze_dzialania_fundacji_prym.html lub http://kongres-kultury.pl/art-wioski_i_trasy_tematyczne.html, <http://www.lubelskie.pl/?pid=2731>, <http://www.wioski.barycz.pl/> i <http://www.wioskizpomyslem.pl>, <http://www.krainarawki.eu/265,wioski-tematyczne.html>, <http://siedzieje.org.pl/index.php?cmd=aktualnosci&opt=pokaz&id=148>, <http://www.nasliwkwymyszlaku.pl/>, <http://www.fir.org.pl/?f=WTNR>

Ryc. 7. Liczba gospodarstw agroturystycznych na terenie województwa dolnośląskiego w latach 1993–2012. Opracowanie na podstawie danych z DODR we Wrocławiu

Fig 7. Number of agro-tourism farms in Lower Silesia from 1993 to 2012. Own elaboration based on data from the DODR in Wrocław

such farms in Poland. The Ministry of Agriculture and Rural Development played an important role in this trend with the help of agricultural advisory centers that engaged in numerous promotional activities.

Rural areas in Poland have a lot of economic, social and developmental potential. A large portion of the Polish population lives in rural areas. The spatial usage of rural areas is an important asset which could be developed for various types of enter-

prises which would be beneficial for the inhabitants, for Poland and for the natural environment [Marciniak 2011].

There are often factors involved in the rural attractions that could appeal to tourists, which from the standpoint of agricultural modernization, are not attractive or beneficial for economic development. Included in this would be a spread out pattern of individual farm houses, which is an advantage for tourism. In response

to surveys conducted by DODR in Wrocław, a large group of participants interested in rural tourism stated that the best recreation is on locations which are not connected to large farm complexes. The predominant factor for rural tourism is the natural environment – or the landscape, climate, flora and fauna. The second most important group of factors are attractions that are historical, cultural, social, or artificially created by people.

From among the many tourist locations in Lower Silesia, it is possible to differentiate those which offer something of local country character or highlight local cultural heritage. Helpful in this regard are things like:

- regional products and traditional and local dishes,
- handicrafts – workshops, galleries,
- making of souvenirs,
- open air museums,
- museums, eco-museums, regional and national cultural preservation societies,
- regional cultural events: craft fairs, festivals, harvest festivals, culinary events,
- historic monuments,
- themed excursions.

Villages with a theme

An option for rural areas which can become an important pillar of economic support are villages with a theme. A comprehensive project is created involving the local community around a particular theme con-

ców wsi, szczególnie miejscowości oddalonych od dużych ośrodków miejskich, pozbawionych wyraźnych atrakcji turystycznych, tych, które na pierwszy rzut oka wydają się być nieciekawe i niczym niewyróżniające. Stanowią również istotny element ożywiający życie społeczne oraz kulturalne na obszarach wiejskich.

Wieś Dziewiętlin położona w Dolinie Baryczy na Dolnym Śląsku jest dobrym przykładem ukazującym etapowość dojścia do wsi tematycznej. Pierwszym spostrzeżeniem do jakiego doszli sami mieszkańcy był niski stopień komunikacji na terenie miejscowości, który spowodowany jest zakończeniem dróg na jej terenie. Z tego odkrycia wyniknęło następane: słabo rozwinięta komunikacja zapewnia spokój i ciszę, a jedynymi odgłosami przeważającymi na jej terenie są odgłosy przyrody. Kolejnym odkryciem były zapachy, jakie niosą ze sobą dary natury: suszonych grzybów, ziół, a także takie doznania jak dotyk wody ze strumienia, kory drzew, kamieni, powiewu wiatru. Stało się to wszystko inspiracją do stworzenia z Dziewiętlina Wioski Dziewięciu Zmysłów. Kojarzy się ona z nazwą miejscowości i zarazem brzmi tajemniczo, pozostawiając szereg możliwości do odkrywania kolejnych zmysłów, które będą charakterystyczne dla tego miejsca [Idziak 2008].

Pierwszym obszarem zarabiania jakim może poszczycić się wioska tematyczna jest wiedza, którą mieszkańcy sami mogą przekazywać

potencjalnym turystom. Często ludność musi się najpierw dokształcać poprzez czytanie fachowej literatury czy prelekcje z fachowcami z różnych dziedzin. W miejscowości Pa-proty, która została wsią labiryntów, turyści mogą zgłębić wiedzę o labiryntach wierzbowych. Ze względu na rodzaj tworzywa upowszechnia się tutaj także wiedzę o wierzbie i wyrobach z wierzby oraz wikliniarstwie. We wsi tworzone jest również salicarium, a z uwagi na to, że labirynty rosną tu na torfach pojawił się pomysł uruchomienia we wsi laboratorium torfu.

Inny sposób zarobkowania pojawił się we wsi Dąbrowa, która chce zarabiać na zdrowym życiu. Pierwsza oferta wsi to trasa edukacyjna „Ania i Grześ wędrują przez wieś”. Oferta przeznaczona jest dla najmłodszych i skierowana jest do przedszkoli oraz szkół podstawowych. Trasa edukacyjna prowadzi przez gospodarstwa, w których dzieci mogą zapoznać się ze zwierzętami domowymi, zgłębić tajemnicę wypieku chleba oraz poznać życie łąki. W Podgórkach – Wiosce Bajki i Rowerów, uczy się poprzez bajkę i działania artystyczne powiązane z bajką [Idziak 2008].

Druga sfera to doznania – działając w obszarze emocji, należy zadbać o to, aby uczestnicy (potencjalni turyści) mogli sami brać aktywny udział w tym, co się dzieje. Istotne jest, by nie pozostawać wyłącznie obserwatorem, ale być także uczestnikiem zdarzeń.

Biznes turystyczny zakłada, że klient – turysta powinien coś przeżyć, zobaczyć i coś kupić. Mieszkańcy wioski tematycznej mogą zatem zarabiać na uczeniu, dostarczaniu emocji oraz na sprzedaży własnych produktów, nie tylko specjalnie na daną okazję wytworzonych. Mogą być to również płody rolne, które sprzedawane na miejscu bądź na zewnątrz pod marką wsi będą zapewniały rolnikom dodatkowe dochody. Bo czy ziemniaki z Wioski Hobbitów nie smakują trochę lepiej niż zwykle ziemniaki? [Idziak 2008].

Istotnym aspektem jest również rozpoznawalność miejscowości poprzez jej codzienny wygląd. Przyjeżdżając do konkretnej wsi, niezależnie czy będzie to nasz cel podróży, czy tylko przystanek na dłuższej trasie, powinniśmy od razu zorientować się, gdzie jesteśmy. Może się to przejawiać przez elementy zdobnicze ustawione we wsi, małą architekturę, kolorystykę, konkretny gatunek roślinności itp. Dobrym przykładem jest tematyczna Wioska Makowa, w której już na wjeździe witają przyjezdnych drewniane makówki, poza tym w prywatnych ogrodach sadzone są maki, a ich motyw pojawia się również w wystroju domów, także na elewacjach budynków. Może być ona doskonałym wzorem do naśladowania dla wsi Rościszewice, która chce w przyszłości zostać wsią tematyczną – Wioską Słonecznika. Turyści odwiedzający wsie tematyczne chcieliby, aby utożsamiały się one z motywami, do których nawiązuje

nected with a product, service or the culture in the region. By popularizing a tourist product, additional income for village residents can be generated.

The first village with a theme in Poland was set up in the Zachodniopomorskie voivodeship. The concept came from Austria and the idea quickly spread all over Poland. Lower Silesia also got involved in such projects, as seen by the villages with a theme in: the "Village of Forest Fun" (Leśną Wieś Zabawy), the "Village Full of Nature" (Wieś Pełną Natury), the "Explorers' Village" (Wioskę Odkrywców), the "Village of the festival of St. John" (Wioskę Świętojańską), the "Windy Village" (Wioskę Wiatru), the "Village of Forest Wonders" (Wioskę Darów Lasu), the "Village of Six Grains" (Wioskę Sześciu Zbóż), and the "Village of Country Tastes" (Wioskę Smaków), (conference on "Villages with a theme") among others.

Sometimes an idea for a village theme is obvious, taken from the name of the village, for example: "Angelville" becomes the "Village of Angels" (Aniołowie – Wioska Aniołów) and "Adventureland" becomes the "Adventure Village" (Przygodziczkach – Wioska Przygody). Similarly, places which derived their heritage from traditions surrounding agriculture, animal husbandry or craftsmanship can develop a specialization connected with agriculture or some type of craft and expand their activities and products to be associated with knowledge, emotion, or

creativity, becoming known as the village of cabbage, wine, bread, olives, black smith operations, or carpentry [Idziak 2008]. Usually, however, the direction of specialization is not entirely clear and requires residents to display creativity and innovativeness. At this stage it is helpful for local residents to ask themselves a wide variety of questions to help identify the distinctive features of the village either currently or historically; a famous person directly involved in the local place; information related to a particular local area; the etymology of the name of the village; or some kind of tradition that is associated with some aspect of agriculture.

Finding a village theme provides opportunities for improving the living conditions of village inhabitants, especially in those places that are far from large urban areas, without any obvious landmarks, or those places which at first glance seem to be dull and unremarkable. The formation of a local initiative also has a motivating influence on the social community and the cultural lifestyles in rural areas.

The village of Dziewiętlin located in the Dolinie Baryczy region in Lower Silesia is a good example of the stages that are necessary for a themed village to go through. The first observation that local residents themselves had made was that there was limited access to public transportation in the village because of the road that ended at the village. Emphasizing this fact led residents to the

conclusion that this ensured peace and quiet, the only loud noises in their area were the sounds of nature. The next discoveries were the scents of nature from drying mushrooms or herbs, the feeling from dipping one's hand into a stream or touching the bark of a tree, the look and feel of the stones and the blowing of the wind. Taken all together these things became the inspiration for turning Dziewiętlin – "Ninesville" – into the "Village of Nine Sensations". The theme is associated with the name of the village and at the same time sounds mysterious and invites experiencing the sensations that are characteristic for this village [Idziak 2008].

The greatest potential for enterprise that can support a village with a theme is knowledge – interesting facts which the residents can convey to potential tourists. Often, residents themselves have to first perfect some skill by reading professional materials or listening to the advice of professionals from various fields. In the village of Paproty, which became the "Village of Mazes", tourists can learn about mazes made from willow plants. Because of the type of materials used here, there is also increased knowledge about willow plants, products made from willow plants, and the wicker industry. The village also created willow workshops, and since the mazes are grown on peat are considering setting up a village peat laboratory.

ich nazwa, np. w Wiosce Dyni będzie on szukał motywu dyniowego, a w Wiosce Truskawek czegoś truskawkowego.

W Wiosce Bajki i Rowerów wiele motywów nawiązuje do tematyki wsi. Utworzono tam: Ścieżkę Bajkowo-Przyrodniczą, bajkowe pracownie rzemiosł artystycznych, scenę do zajęć teatralnych, nawet rowery przebrane zostały za postacie z bajek [Idziak 2008].

Wnioski

Począwszy od epoki romantyzmu zainteresowanie dziedzictwem kulturowym środowiska wiejskiego systematycznie wzrasta [Widawski 2009]. Spowodowane jest to m.in. dużym procentem umiastowienia społeczeństwa, a tym samym mniejszym kontaktem z naturą.

Obecna wieś coraz częściej staje się celem podróży dla różnych grup wiekowych czy społecznych bez względu na ich zamożność bądź status społeczny. Wieś wzbudza ciekawość i staje się celem podróży samym w sobie tym bardziej pożądanym, gdy pojawia się interesująca oferta pomagająca na nowo odkryć obszary wiejskie. Magnesem przyciągającym potencjalnych gości są różnego rodzaju atrakcje turystyczne, począwszy od ofert indywidualnych – gospodarstw agroturystycznych, a kończąc na wsiach tematycznych, które angażują znaczny procent

mieszkańców. Ważne jest również to, że obecny rozwój obszarów wiejskich jest atrakcyjny dla obu stron, korzyści czerpią z tego turyści, którzy w niebanalny sposób mogą przeżyć nową przygodę, ale również sami mieszkańcy, których pomysły poprawiają jakość życia w danej miejscowości i integrują społeczność lokalną.

Anna Podolska

Iwona Orzechowska-Szajda

Institut Architektury Krajobrazu
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Literatura – Literature

1. Alejziak W., 1999. Turystyka w obliczu wyzwań XXI wieku. Wyd. ALBIS, Kraków.
2. Cichowska J., 2011. Analizy i oceny SWOT przeprowadzone dla wybranych gospodarstw agroturystycznych województwa kujawsko-pomorskiego. Infrastruktura i Ekologia Terenów wiejskich, nr 1, 164–171,
3. Halamska M., 2009. Pięć lat w UE: Stare i nowe procesy zmian na polskiej wsi. *Wieś i Rolnictwo*, 2 (143), 57–58.
4. Idziak W., 2008. Wymyślić wieś od nowa. *Wioski tematyczne*. Fundacja Wspomagania Wsi.
5. Marciniak M., 2011. Rozwój przedsiębiorczości szansą polskich obszarów wiejskich. Instytut Obywatelski, Warszawa.
6. Materiały pokonferencyjne pt. „Wsie tematyczne sposobem zwiększenia dochodów społeczności lokalnych”, 2013. DODR Wrocław, organizator – Fundacja Ekologiczna „Zielona Akcja” z Legnicy w projekcie „Stowarzyszenie wiejskie w stronę ekonomii społecznej”, 23 kwietnia.

7. Musiał W., Kania J., Leśniak L., 2005. *Agroturystyka i usługi towarzyszące*. Wyd. MDSR, Kraków.

8. Poczta W., 2010. *Przemiany w rolnictwie. Raport o stanie wsi. Polska wieś*.

9. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, 2011. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.

10. Ryznar J., 2010. *Przydomowe ogrody w Pęgowie*. Stowarzyszenie Rozwoju Pęgowa, Wrocław.

11. Sawicki B., Mazurek-Kusiak A.K., 2010. *Agroturystyka w teorii i praktyce*. Wyd. UP w Lublinie.

12. Widawski K., 2009. Dziedzictwo materialne kultury wiejskiej jako walor turystyki kulturowej na wybranych przykładach z Dolnym Śląsku. *Turystyka kulturowa na Dolnym Śląsku*. Wybrane aspekty. Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego 9, 9–18.

13. Wilkin J., Nurzyńska I., 2012. *Polska wieś*. 2012. Raport o stanie wsi. Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa, 14.

14. URL: <http://wioskitematyczne.org.pl/html> (data dostępu: 28.05.2013).

15. URL: <http://dodr.wroc.pl/html> (data dostępu: 28.05.2013).

16. URL: <http://www.ekomuzea.eko.org.pl/index.php/pl/article/O%20ekomuzeach.html> (data dostępu: 12.10.2013).

Another commercial idea was set up in the village of Dąbrowa, which hopes to make money from healthy activities. The first enterprise set up in the village was an educational trail called "Anna and Greg walk through the country". This activity for young children was targeted to preschools and grammar schools. The educational trail was set up on a farm where kids could see all kinds of domestic animals, learn the secrets of baking bread and experience the creatures living in the meadow. In Podgórci, the "Village of Fairytales and Bicycles", children can participate in fairytale themed activities and watch artistic renditions of fairytales [Idziak 2008].

The next sphere of influence is the execution of the thematic experience, with possible emotional associations, which should ensure that participants – potential tourists – can actively take part in what is going on. It's important that they are not left to be passive observers, but are also involved in the action of events.

The philosophy of tourism assumes that the customer should experience something, see something and buy something. Residents of a themed village can earn money from teaching something, delivering an emotional experience, or selling local products not necessarily made for a particular occasion. These can be farm products which are sold on site or outside of the village under a village brand and providing farmers with additional income. Since subconsciously, pota-

toes bought in the "Hobbit Village" would taste better than anonymous potatoes [Idziak 2008].

An equally important aspect is how the village looks in its everyday state. Travelling to a particular village, whether it is the final destination or a stop along the way, should immediately provide a sense of recognition of where the traveler is. This can be apparent from small decorations in the village, architectural detailing, color schemes, particular species of plants, etc. A good example is the themed "Poppy Village", which greets travelers with wooden poppy constructions, private gardens which have poppies planted in them and poppy-themed home decorations or façade detailing. An excellent role model can be found in the village of Rościszewice, which plans in the future to become the themed "Sunflower Village". Tourists who visit a village with a theme would like to identify with the local themed concept and will look for connections to the name, for example in a "Pumpkin Village" tourists will look for things with a pumpkin theme, in the "Strawberry Village" something associated with strawberries.

In the "Village of Fairytales and Bicycles" there are many things that tie into the village theme. A fairytale nature trail was set up, as well as a fairytale handicraft workshop, fairytale scenes for theatrical classes, and bicycles decorated to look like fairytale characters [Idziak 2008].

Conclusions

Since the start of the Romantic Age, interest in the cultural heritage of rural villages has steadily increased [Widawski 2009]. This has largely been caused by the urbanization of society, and a concurrent decrease in contact with nature.

Modern day villages are more frequently becoming a travel destination for various age groups or social groups regardless of income level or social status. Villages arouse curiosity and become all the more desirable when there are original and interesting offers for new experiences in the countryside. Popular destinations for tourists are different types of rural tourism from individual farms offering agro-tourism to themed villages in which a large part of the local community gets involved. Equally important is that the current development of rural areas is beneficial to both sides – tourists can enjoy the attractions and in an interesting way experience a new adventure and rural residents can come up with ideas that improve the quality of life in the village and integrate the local community.

Anna Podolska

Iwona Orzechowska-Szajda

Institute of Landscape Architecture
Wrocław University of Environmental and Life
Sciences